

УДК 347.963

DOI <https://doi.org/10.32782/2311-8040/2023-1-10>**Шемчук Віктор Вікторович,**

доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри теорії права,
конституційного та приватного права,
Львівський державний університет внутрішніх справ
вулиця Городоцька, 26, Львів, 79000, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7969-6589>

ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРОРА

***Анотація.** У статті проаналізовано етику діяльності прокурора крізь призму дотримання ним норм моралі. Зазначено, що професійна культура – це інтегративне поняття, що відбиває досягнутий у праці рівень майстерності; означає творчо-творче ставлення до праці, здатність до прийняття рішень та їх оцінки одночасно з двох позицій – конкретно-технологічної та соціокультурної; формується на основі конструктивного об'єднання професійної та соціальної компетентності. Складовою частиною професійної культури є професійно-етична культура, яка відображає моральну складову системи професійних цінностей та особистісних якостей професіонала.*

Правила ж прокурорської етики варто розглядати як норми професійної етики, як одну з галузей етичної науки, науки про мораль. Наголошено, що прокурор повинен постійно дбати про свою компетентність, професійну честь і гідність. Своєю доброчесністю, принциповістю, компетентністю, неупередженістю й сумлінним виконанням службових обов'язків сприяти підвищенню авторитету прокуратури та зміцненню довіри громадян до неї. У разі поширення неправдивих відомостей, які принижують його честь, гідність і ділову репутацію, за необхідності вживає заходів щодо спростування такої інформації, зокрема в судовому порядку.

Сприяти йому в цьому мають керівники відповідних прокуратур. Кодекс професійної етики та поведінки прокурорів визначає основні принципи, моральні норми і правила прокурорської етики, якими мають керуватися прокурори при виконанні своїх службових обов'язків і поза службою. Завданнями Кодексу є передусім забезпечення компетентного й ефективного здійснення прокурорами своїх професійних обов'язків на підставі додержання принципів верховенства права, законності, справедливості, неупередженості, а також визначення морально-етичних стандартів внутрішньої і зовнішньої комунікації. Зроблено висновок, що формування професійно-моральних якостей працівника прокуратури починається з моменту вибору професії. Професійний відбір кандидатів для навчання в інститутах прокуратури дозволяє дати всебічну оцінку їхніх особистісних якостей. Цей етап має важливе значення, оскільки саме вчорашні абітурієнти після закінчення закладу вищої освіти приходять працювати до органів прокуратури як молоді фахівці.

***Ключові слова:** прокурор, етика діяльності прокурора, особисті якості, ставлення до професії, кадровий резерв, державна служба, професійна діяльність.*

Shemchuk Viktor. PROFESSIONAL ETHICS OF THE PROSECUTOR'S ACTIVITIES

***Abstract.** The article analyzes the ethics of the prosecutor's activity through the prism of his compliance with moral standards. It is noted that professional culture is an integrative concept that reflects the level of skill achieved in work; means a creative and creative attitude to work, the ability to make decisions and evaluate them simultaneously from two positions – specifically technological and sociocultural; is formed on the basis of a constructive combination of professional and social competence.*

A component of professional culture is professional ethical culture, which reflects the moral component of the system of professional values and personal qualities of a professional. A condition for the successful implementation of professional and ethical culture is mastery of the technology of ethics of professional behavior and communication. The rules of prosecutorial ethics should be considered as norms of professional ethics, as one of the branches of ethical science, the science of morality. It was emphasized that the prosecutor must constantly take care of his competence, professional honor and dignity.

To contribute to increasing the authority of the prosecutor's office and strengthening citizens' trust in it with their integrity, principledness, competence, impartiality and conscientious performance of official duties. In the case of dissemination of false information that degrades his honor, dignity and business reputation, if necessary, takes measures to disseminate such information, in particular, in court. Assist him in his disposal of the heads of the relevant prosecutor's offices. The Code of Professional Ethics and Conduct of Prosecutors defines the

basic principles, moral standards and rules of prosecutorial ethics that prosecutors should be guided by in the performance of their official duties and outside of service. The tasks of the Code are primarily to ensure competent and effective performance of professional duties by prosecutors based on compliance with the principles of the rule of law, legality, justice, impartiality, as well as defining moral and ethical standards for internal and external communication. It was concluded that the formation of professional and moral qualities of a prosecutor's office worker begins from the moment of choosing a profession. The professional selection of candidates for training at prosecutor's office institutes allows for a comprehensive assessment of their personal qualities. This stage is important, because it is yesterday's entrants who, after graduating from a higher education institution, come to work at the prosecutor's office as young professionals.

Key words: *prosecutor, etgiss of the prosecutor's activity, personnel quality, attitude to the profession, personnel reserve, public service, professional activity.*

Постановка проблеми. Людина, її права і свободи, згідно зі ст. 3 Конституції України, є найвищою цінністю. Визнання, дотримання та захист прав і свобод людини і громадянина – головний обов'язок держави [1]. Означена конституційна норма вважається вихідною у розв'язанні всіх проблем, пов'язаних із захистом прав і свобод людини та громадянина в суспільстві, в якому формується система нових суспільних відносин, оснований на ідеях гуманізму, справедливості, поваги людської гідності, пріоритету загальнолюдських цінностей та ідеалів. Закріплення і розвиток у галузевих законодавчих актах принципу пріоритету права і свободи людини та громадянина підвищує відповідальність правоохоронних органів за виконання покладених на них завдань. Насамперед це стосується органів прокуратури, покликаних забезпечувати захист прав і законних інтересів осіб, які потерпіли від злочинів, а також захист особи від незаконного й необгрунтованого обвинувачення, засудження, обмеження її прав і свобод.

Діяльність прокурора з підтримки обвинувачення в суді складається зі системи різноманітних, але взаємопов'язаних дій, спрямованих на з'ясування дійсних обставин скоєння злочину та забезпечення винесення законного, обгрунтованого і справедливого рішення. Законодавче розмежування функцій обвинувачення та захисту хоч і визначає спрямованість діяльності прокурора, проте не звільняє його від обов'язку здійснювати її на основі відповідної сукупності доказів, що унеможливорює кримінальне переслідування та засудження невинної людини. У таких умовах важливого значення набуває завдання

визначення морально допустимих засобів боротьби зі злочинністю, етичних засад діяльності з викриття осіб у скоєнні злочинних діянь. Покладання на органи прокуратури обов'язків щодо здійснення відповідної діяльності з наданням їм можливості використання владних повноважень накладає на працівників прокуратури високу відповідальність не лише за суворе і точне дотримання норм права та законності, а й моральних вимог, дотримання саме норм моралі.

У цьому аспекті проблема моральних засад кримінально-процесуальної діяльності, зокрема діяльності прокурора щодо підтримки обвинувачення в суді, завжди була і є актуальною, теоретично і практично значущою. Але особливої актуальності і важливості вона набула з прийняттям Конституції України [1] та Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) 2012 року [2], що зумовили суттєві зміни в суспільній свідомості та менталітеті українських громадян щодо взаємовідносин держави і особи у сфері боротьби зі злочинністю та кримінального судочинства.

Стан дослідження. Моральним засадам кримінального судочинства у вітчизняній юридичній науці завжди приділяли значну увагу. Так, широко відомі наукові роботи А. Коні, О. Кістяківського, П. Люблінського, І. Фойницького, що вийшли наприкінці XIX – на початку XX ст. Багато аспектів морального змісту кримінально-процесуальної діяльності висвітлювалися в дисертаційних роботах Ю. Грошевого, Л. Гуртієвої, В. А. Журавля, В. Коновалової, В. Т. Маляренка, О. Мельник, В. Нора, В. Трофименко, Т. Варфоломеєвої,

В. Гончаренка, С. Стахівського, М. Шумила та ін. Проблеми удосконалення професійної підготовки та виховання майбутніх працівників правоохоронних органів і прокуратури розглядали у своїх монографіях і статтях такі вітчизняні вчені, як: О. Бандурка, В. Долежан, В. Сухонос, Г. Яворська, О. Шандула, І. Марочкін, А. Лапкін, С. Петров, В. Кравчук, І. Билиця та ін.

Проте цілеспрямованого комплексного дослідження етики прокурорської діяльності у кримінально-процесуальній науці досі не проводилося. Крім того, більшість попередніх досліджень проведено до прийняття чинного нині КПК України, без урахування закріплених у ньому принципово нових для кримінального процесу положень, зокрема законодавчого закріплення принципів змагальності та рівноправності сторін, презумпції невинуватості, поваги до честі і гідності людини та ін. Викладені обставини зумовили вибір теми дослідження, структуру зазначених у ньому питань та схему їх висвітлення.

Мета статті. Мета дослідження полягає в тому, щоб на основі чинного законодавства, досягнень філософської та правової науки, судової практики розкрити етичні засади діяльності прокурора та формування його іміджу крізь призму дотримання норм моралі.

Виклад основних положень. *1. Загально-теоретична характеристика етичних засад діяльності прокурора.* Сьогодні необхідність ґрунтовного дослідження проблем професійної юридичної етики навряд чи можна заперечити. У час, коли наше суспільство переживає важкий процес демократизації та побудови правової державності (а також з огляду на війну в Україні), особливо гостро відчувається дефіцит інтелектуальної правової культури в будь-яких галузях юридичної діяльності, починаючи з її елітарних форм – парламентських дебатів, судових суперечок, та закінчуючи елементарними, скажімо, проведенням юридичної консультації чи нотаріальної практики. Юрист, що працює в середовищі міжособистісного спілкування, крім професійних знань, просто зобов'язаний володіти і високою культурою спілкування,

діалогу, ґрунтуючись у своїй діяльності на моральних принципах та ідеологічних засадах. Внаслідок цього важливою й актуальною галуззю наукових знань є юридична етика та необхідність її ґрунтовного дослідження.

Поряд із думкою вчених, що юридична етика є застосуванням загальних понять про моральність у сфері юридичної діяльності [3], існує й думка, що вона охоплює специфічні моральні норми професійної діяльності та позаслужбової поведінки юристів [4, с. 9].

У багатьох наукових дослідженнях на прикладі різних юридичних спеціальностей (суддя, прокурор, слідчий) виявляються загальні та специфічні вимоги професійної юридичної етики, досліджуються співвідношення та взаємозв'язок моральності і законності в діяльності юриста [5, с. 146].

Безперечно, дослідники одностайні в думці, що правові й етичні норми є важливими регуляторами суспільних відносин, визначають особливі способи взаємодії людей, і в цьому їхня спільність [6]. «Право – це воля держави, зведена до закону. Мораль – це воля суспільства, закріплена в моральних нормах» [7, р. 78] – наголошують зарубіжні вчені. Незважаючи на те, що норми права офіційно проголошуються державою, а норми моралі живуть у суспільній свідомості, – мораль і право являють собою розгорнуті системи правил поведінки, що охоплюють практично всю сукупність суспільних відносин. І мораль, і право є сукупністю сформованих у суспільній свідомості норм поведінки, що відбивають соціально-історичні потреби суспільства.

«Моральні та правові норми, будучи нормами поведінки, виступаючи як елементи відносин, завжди фіксують суще і формулюють належне. Саме взаємодія належного і сущого в правових та моральних нормах надає їм здатності регулювати суспільні відносини, поведінку людей» [8, р. 307]. Перелік подібних суджень можна продовжити, але й наведених достатньо, щоб зробити висновок: по-перше, про визнання суспільного походження та призначення моральних норм; по-друге, про різницю між умовами їх застосування як засобу регулювання поведінки людей.

Стосовно кримінального судочинства єдність норм права та моралі виявляється в тому, що «вони мають загальну нормативну природу, входять у єдину систему соціальних ідеалів та є їх різновидом» [9, с. 59]. Норми кримінально-процесуального права та норми моралі формуються в межах одного і того ж суспільства, через що, як правило, не вступають в антагонізм одні з одними. Вони є регуляторами наявних суспільних відносин у сфері доказування, визначають межі дозволеного та обов'язкового в процесі збирання, перевірки й оцінки доказів [10]. Нарешті, на думку дослідників, найвищим рівнем взаємодії права і моралі є ідеологічний вплив на свідомість правника, формування його професійних якостей та установок, які відбиваються в розумінні його професійного обов'язку [11]. Тож для того, щоб у подальшому правильно формулювати висновки з питань етики діяльності прокурора, варто коротко охарактеризувати прийняте на сьогодні значення таких термінів, як етика, мораль, моральність.

Грунтуючись на історично сформованому визначенні, під мораллю варто розуміти уявлення про належну поведінку, а під моральністю – практичну основу самої поведінки [12]. Що ж до терміна «етика», що походить від давньогрецького слова «ethos», то вперше його запровадив Аристотель «для позначення сукупності етичних чеснот як особливої предметної галузі знання та виділення самого цього знання» [13]. Надалі воно позначало стійку природу будь-якого явища, звичай, характер. Нарешті, український термін «моральність» походить від слова «мораль», що означає, з одного боку, характер, сукупність душевних властивостей, з іншого – звичай, спосіб життя [14].

Отже, значення всіх трьох термінів є синонімічним. Але все ж таки історично склалися так, що грецьке слово «ethos» у вигляді більш раннього походження увійшло в українську мову як термін, що означає відокремлену галузь філософського знання, науку про належну поведінку в життєдіяльності людини [14]. Латинське слово «moralitas» (мораль) як

синонім грецького «ethike» з'явилося в латинській мові в IV ст. н. е., а взагалі як еквівалент аристотелівського «ethike», на думку вказаних авторів, воно походить від введеного Цицероном терміна «moralis» (моральний), що утворився від латинського «mores» (характер, що проявляється у спілкуванні). І хоча спочатку слово «moralis» у розумінні Цицерона мало означати латинський аналог згаданого аристотелівського «ethike», згодом у процесі розвитку культури, зокрема в міру виявлення своєрідності етики як галузі знання, за різними словами закріпився різний зміст: під етикою головно мається на увазі відповідна галузь знання, наука, а під мораллю (моральністю) – предмет, який вона (галузь) вивчає [14].

Термін «моральність», що з'явився в українській мові набагато пізніше, співвідноситься з позначеними термінами «етика» і «мораль». Загалом спроби закріпити за словами «етика», «мораль», «моральність» різний змістовний зміст і надати їм різний понятійно-термінологічний статус не вийшли за межі академічних суперечок. У загальнокультурній лексиці всі три слова і надалі вживаються як взаємопов'язані в середовищі фахівців будь-якої професійної галузі, зокрема й у сфері юриспруденції.

У професійній юридичній діяльності формуються норми, вимоги, правила щодо представників цієї професії, складаються вимоги до знань, умінь, навичок, формуються особистісні якості, ставлення до предмета професійної діяльності, що накладає відбиток на рівень професійної культури, або ступінь оволодіння цими нормами [15, с. 58].

Принагідно зазначимо, що професійна культура – це інтегративне поняття, що відбиває досягнутий у праці рівень майстерності; означає творчо-творче ставлення до праці, здатність до прийняття рішень та їх оцінки одночасно з двох позицій – конкретно-технологічної та соціокультурної; формується на основі конструктивного об'єднання професійної та соціальної компетентності [16, с. 76]. Складовою частиною професійної культури є професійно-етична культура, яка відображає моральну складову системи про-

фесійних цінностей та особистісних якостей професіонала. Умовою успішної реалізації професійно-етичної культури є володіння технологією етики професійної поведінки та спілкування. Правила ж прокурорської етики, на переконання В. Кравчука, варто розглядати як норми професійної етики, як одну з галузей етичної науки, науки про мораль [17].

Прокурорську етику І. Билиця визначає як вид професійної діяльності, який являє собою сукупність норм поведінки працівників прокуратури, забезпечує моральний характер їхньої професійної діяльності та поведінки поза службою [18, с. 20]. Дії та рішення прокурора повинні відповідати принципам і нормам моралі, охороні авторитету державної влади та її представників.

І. Билиця розглядає також професійну етику прокурорів у широкому та вузькому сенсі. У широкому сенсі професійна етика прокурора – це специфічна галузь професійної етики, що стосується моральної свідомості прокурорських працівників та регламентує взаємовідносини прокурора під час здійснення професійних обов'язків. А у вузькому сенсі професійна етика прокурора – це сукупність професійно-етичних принципів, на яких ґрунтується прокурорська діяльність, правил, що визначають допустимо можливу поведінку прокурорських працівників як у службовій, так і в позаслужбовій обстановці, професійно-етичних знань та характеристик особистості прокурора [19]. Кодекс професійної етики та поведінки прокурорів визначає основні принципи, моральні норми і правила прокурорської етики, якими мають керуватися прокурори при виконанні своїх службових обов'язків і поза службою [20]. Завданнями Кодексу є передусім забезпечення компетентного й ефективного здійснення прокурорами своїх професійних обов'язків на підставі додержання принципів верховенства права, законності, справедливості, неупередженості, а також визначення морально-етичних стандартів внутрішньої і зовнішньої комунікації [20].

Відповідно до ст. 36 Закону України «Про прокуратуру» особа, призначена на посаду прокурора, набуває повноважень прокурора

після складення присяги прокурора такого змісту: «Я, (прізвище, ім'я, по батькові), вступаючи на службу в прокуратуру, присвячую свою діяльність служінню Українському народові і Україні та урочисто присягаю: неухильно додержуватися Конституції та законів України; сумлінним виконанням своїх службових обов'язків сприяти утвердженню верховенства права, законності та правопорядку; захищати права і свободи людини і громадянина, інтереси суспільства і держави; постійно вдосконалювати свою професійну майстерність, бути принциповим, чесно, сумлінно і неупереджено виконувати свої обов'язки, з гідністю нести високе звання прокурора» [21]. Зміст присяги прокурора свідчить про наявність низки етичних якостей, таких як сумлінне виконання службових обов'язків, принциповість, чесність, неупередженість і гідність, що, втім, є лише частиною якостей, яким має відповідати працівник прокуратури.

2. Організаційно-моральні аспекти діяльності прокурора. Проблема кадрового забезпечення органів прокуратури висококваліфікованими фахівцями є актуальною через доволі велику складність та відповідальність професійних завдань, покладених на працівників органів прокуратури Конституцією України, Законом України «Про прокуратуру» [21] та які вимагають не тільки досконалого володіння спеціальними юридичними знаннями, вміннями та навичками, а й належною мірою високого рівня культурної та морально-етичної підготовки.

Такий підхід, на нашу думку, зумовлений психологічними особливостями діяльності прокурора, а саме: чіткою правовою регламентацією його праці; владним характером його повноважень; великими психологічними навантаженнями, пов'язаними із врегулюванням конфліктних ситуацій; значною кількістю контактів із представниками різних верств населення, суб'єктами господарювання, представниками органів державної влади та місцевого самоврядування; ненормованим робочим часом; дефіцитом часу для оперативного вирішення складних та нестандартних професійних завдань; процесуальною самостій-

ністю та високим рівнем відповідальності за свої дії і рішення тощо.

Положення Кодексу професійної етики та поведінки прокурорів вказують, що прокурор повинен постійно дбати про свою компетентність, професійну честь і гідність. Своєю добросовістю, принциповістю, компетентністю, неупередженістю й сумлінним виконанням службових обов'язків сприяти підвищенню авторитету прокуратури та зміцненню довіри громадян до неї. У разі поширення неправдивих відомостей, які принижують його честь, гідність і ділову репутацію, за необхідності вживає заходів щодо спростування такої інформації, зокрема в судовому порядку. Сприяти йому в цьому мають керівники відповідних прокуратур [20].

Утім, деякі особливості професійної діяльності працівника прокуратури, наприклад такі, як владний характер повноважень та процесуальна самостійність в ухваленні рішень, формують систему ризиків, які можуть негативно вплинути на морально непідготовлену та професійно незрілу особистість.

Відзначимо, що формування професійно-моральних якостей працівника прокуратури починається, на наш погляд, з моменту вибору професії. На жаль, не завжди цей вибір буває усвідомленим та виваженим. Найчастіше молодь робить вибір, орієнтуючись на побажання батьків, рівень соціального престижу та погано уявляє специфіку служби в органах прокуратури. Наведені вище тенденції сприяють формуванню мотивації, спрямованої на досягнення егоїстичних потреб та матеріального благополуччя, що несумісно з роботою в органах прокуратури.

Професійний відбір кандидатів для навчання в інститутах прокуратури дозволяє дати всебічну оцінку їхніх особистісних якостей. Цей етап має важливе значення, оскільки саме вчорашні абітурієнти після закінчення закладу вищої освіти приходять працювати до органів прокуратури як молоді фахівці. Вже на етапі відбору кандидатів починається формування кадрового резерву і варто дуже уважно та відповідально підходити до цього процесу. Тому вважаємо за потрібне, аби щороку про-

курори спільно з психологом проводили профорієнтаційні бесіди з учнями 9–11 класів, щоб, з одного боку, розповісти учням про професію прокурора та інститути прокуратури, роз'яснити порядок надходження та вимоги до кандидатів, з іншого – розкрити наслідки неправильно обраної професії, щоб уберегти молодих людей від помилки.

На наш погляд, особливу увагу слід приділяти виховному процесу саме на етапі вступу на посаду молодого фахівця, оскільки моральні принципи та настанови, на яких ґрунтується професійна етика, активно формується саме в цей час. Методи виховного впливу, підібрані з урахуванням індивідуально-психологічних особливостей, сприяють формуванню в молодих фахівців системи стійких світоглядних позицій, що базується на таких поняттях, як патріотизм, обов'язок, честь, гідність, моральність.

Дуже важливо виховувати молодих спеціалістів у правозахисних традиціях прокуратури, формуючи в них усвідомлення особистої відповідальності за долю України, вірність традиціям вітчизняної прокуратури щодо захисту прав і свобод людини та громадянина, служіння законності як засобу політичного, соціально-економічного та духовного розвитку Української держави.

Саме тому грамотне поєднання методів професійного психологічного відбору кандидатів для роботи в органах прокуратури, психологічний супровід молодих спеціалістів у період адаптації до професійної діяльності уможливають закласти міцний моральний фундамент професійної діяльності працівника прокуратури.

Безумовно, важливу роль у становленні особистості прокурора відіграють його індивідуально-психологічні особливості. Сьогодні у практиці кадрових підрозділів органів прокуратури недостатньо уваги приділено вивченню особистісного чинника, формуванню етичних професійних навичок спілкування. Під час просування кар'єрними сходами передусім враховуються такі фактори, як вислуга років, дисциплінарні вимоги, формальні взаємини у службовій ієрархії,

статистичні показники виконання службових завдань. Однак безперечним є той факт, що чим вищий рівень моральної культури працівника прокуратури, тим ефективніше він виконує службові обов'язки і тим відповідальніше ставиться до процесу та результатів своєї професійної діяльності.

Розвинуте моральне мислення, самоповага і повага до інших, доброзичливість, відповідальність, самодисципліна, дотримання у своїй поведінці норм етикету та інші складові професійно-етичної культури характеризують моральну зрілість працівника прокуратури.

Ключова роль у професійному становленні особистості працівника прокуратури, на нашу думку, належить періоду навчання у вищому юридичному навчальному закладі, під час якого розпочинається активне формування правової свідомості, професійної культури, морально-етичної компетентності майбутнього прокурора та закладаються основи його ефективної діяльності в майбутньому.

Тому, вважаємо, як найефективніші способи підвищення професійно-етичної культури прокурорських працівників варто назвати: моральне і матеріальне стимулювання дотримання прокурорами етичних норм поведінки з боку керівництва; облік рівня розвитку відповідних професійно-етичних якостей прокурора під час проведення професійної атестації та призначення на вищі посади; особистий приклад керівництва та досвідчених працівників прокуратури щодо дотримання норм прокурорської етики та професійного етикету; створення сприятливого морально-психологічного клімату в колективі та підтримка його орієнтованості на моральні цінності; проведення вхідного і поточного психологічного тестування стажистів та молодих спеціалістів органів прокуратури для діагностики рівня сформованості відповідних етичних навичок, а також здійснення контролю наявності позитивної динаміки в цьому процесі; створення на місцях комісій із професійної етики поведінки працівників прокуратури з відповідними повноваженнями, до складу яких увійдуть найшанованіші працівники прокуратури з бездоганною моральною репутацією; розробка

критеріїв оцінки рівня етичної компетенції прокурорських працівників тощо.

Отже, щоб підвищувати та розвивати рівень професійної правосвідомості прокурора, потрібно знати і розуміти правила етичної поведінки, їх сутність та особливості. Також потрібно враховувати низку чинників, які визначають його кількісно-якісні характеристики, те, що дозволяє запобігти професійній деформації. Саме це впливає на функціонування всієї системи правосуддя та зміцнення законності і правопорядку, а також на ефективність проведених у нашій країні правових реформ.

Висновки. Узагальнюючи викладене, можна зробити висновок, що дотримання Кодексу етики є невід'ємною складовою позитивного іміджу прокурора. При цьому значення юридичної етики в діяльності прокурора полягає в тому, що вона чинить моральний вплив на виконання його прокурорських функцій. Моральні норми наповнюють правосуддя та юридичну діяльність у цілому гуманістичним змістом. Юридична етика, розкриваючи та пропагуючи гуманні засади правовідносин, що складаються в різних сферах життя, справляє позитивний вплив і на законодавство, і на практику правозастосування. Окрім того, юридична етика сприяє правильному формуванню свідомості, поглядів працівників юридичної професії, орієнтуючи їх на неухильне дотримання моральних норм, забезпечення справедливості, захисту прав, свобод, честі і гідності людей, охорону власної честі та репутації.

Отже, особливості професійної діяльності прокурора дуже своєрідні, адже безпосередньо торкаються прав та інтересів людей з погляду їх впливу на моральний зміст цієї діяльності. Тому його професійна етика повинна відповідати принципам і нормам моралі, охороні авторитету державної влади та її представників. Виконання державних обов'язків вимагає від представників влади підвищеного почуття боргу перед людиною, розвиненого почуття відповідальності за свої рішення, дії та вчинки. Будь-яке рішення чи дія прокурора, якщо воно / вона відповідає закону, відповіда-

тиме моральним нормам, на яких ґрунтується закон. Відступ від закону, обхід, його спотворене, хибне тлумачення та застосування аморальні по суті своїй. Вони суперечать і правовим нормам, і нормам моралі, професійної етики юриста. При цьому аморальні не тільки

свідомі порушення закону, а й неправильні, протизаконні дії та рішення, зумовлені небажанням глибоко опанувати необхідні знання, постійно їх удосконалювати, неорганізованість, відсутність внутрішньої дисципліни та належної поваги до права, його норм.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 24.03.2023).
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 24.03.2023).
3. Гончаренко В.Д. Моральність як основоположна умова справедливого правосуддя. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 1. С. 121–128.
4. Мельник О.В. Моральні засади провадження у досудових стадіях кримінального процесу України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ : Київ. Нац. ун-т внутр. справ, 2006. 16 с.
5. Трофименко В.М. Співвідношення кримінальної процесуальної форми й норм моралі. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Сер. «Право». 2015. Вип. 35, ч. II, т. 3. С. 146.
6. Сердюк І.В. Право та мораль як основні способи правового впливу на поведінку суб'єктів. *Правовий вплив на неправомірну поведінку: актуальні грані*: монографія / за ред. О.В. Козаченка, Є.Л. Стрельцова. Миколаїв : Іліон, 2016. С. 405–420. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/6679/Sidorenko%20Pravo.pdf?sequence=1> (дата звернення: 24.04.2023).
7. Donagan A. *The theory of morality*. Chicago; London: University of Chicago Press, 1977. 268 p.
8. Darwall S., Gibbard A., Railton P. *Moral discourse and practice: some philosophical approaches*. New York: Oxford University Press, 1997. 422 p.
9. Сливка С.С. Духовні засади моральної культури юриста. *Право України*. 1999. № 2. С. 58–64.
10. Темченко В.І. Мораль у професійній діяльності ОВС. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2006. № 3(29). С. 3–8.
11. Сливка С.С. Мораль і право в умовах формування правової держави. *Вісник Львівського університету*. Сер. юрид. Львів, 1993. Вип. 30. С. 104–105.
12. Луцький Р.П. Співвідношення моралі та позитивного права з точки зору західноєвропейських вчених-теоретиків. *Науково-інформаційний вісник*. Сер. «Право». 2012. № 5. С. 33–37.
13. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і гол. ред. В.Т. Бусел. Київ; Ірпінь : Перун, 2005. 1728 с.
14. Енциклопедія сучасної України. URL: <https://esu.com.ua/article-69220> (24.04.2023).
15. Бандурка О.М. Професійна етика працівників органів внутрішніх справ. Харків : НУВС, 2001. 220 с.
16. Євхутич І.М. Мораль і право в системі соціальних уявлень та їх місце й роль у діяльності Національної поліції України: монографія. Львів : ЛьвДУВС, 2017. 212 с.
17. Кравчук В.М. Правила професійної етики у діяльності прокурорів. *Публічне право*. 2018. № 4. С. 23–29. URL: <https://www.publichnepravo.com.ua/files/32/3.pdf>.
18. Билиця І. Професійна етика прокурора як різновид юридичної етики. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2016. № 23. С. 20.
19. Билиця І.О. Роль професійної етики в діяльності прокурорів. 2016. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/21916/> (дата звернення: 24.03.2023).
20. Кодекс професійної етики та поведінки прокурорів від 27.04.2017. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001900-17#Text> (дата звернення: 24.03.2023).
21. Про прокуратуру : Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text> (дата звернення: 24.03.2023).

References:

1. Konstytutsiia Ukrainy [Constitution of Ukraine]: Zakon vid 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy»* / VR Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (in Ukrainian).

2. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy [Criminal Procedure Code of Ukraine] vid 13.04.2012 № 4651-VI. *Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy»* / VR Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (in Ukrainian).
3. Honcharenko, V. D. (2013). Moralnist yak osnovopolozhna umova spravedlyvoho pravosudiva [Morality as a fundamental condition of fair justice]. *Yurydychnyi chasopys Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav – Legal journal of the National Academy of Internal Affairs*, 1, 121–128 (in Ukrainian).
4. Melnyk, O. V. (2006). Moralni zasady provadzhennia u dosudovykh stadiiakh kryminalnogo protsesu Ukrainy [Moral principles of proceedings in the pre-trial stages of the criminal process of Ukraine]: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk. Kyiv: Kyiv. Nats. un-t vnutr. sprav (in Ukrainian).
5. Trofyomenko, V. M. (2015). Spivvidnoshennia kryminalnoi protsesualnoi formy y norm morali [Correlation of the criminal procedural form and moral standards]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnogo universytetu – Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University*. Ser. «Pravo», 35, II, 3 (in Ukrainian).
6. Serdiuk, I. V. (2016). Pravo ta moral yak osnovni sposoby pravovoho vplyvu na povedinku subiektiv [Law and morality as the main methods of legal influence on the behavior of subjects]. *Kozachenk, O. V., Streltsov, Ye. L. (red.) Pravovy vplyv na nepravomirnu povedinku [Legal impact on misconduct]: aktualni hrani: monohrafiia*. Mykolaiv: Ilion, 405–420. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/6679/Sidorenko%20Pravo.pdf?sequence=1> (in Ukrainian).
7. Donagan, A. (1977). *The theory of morality*. Chicago; London: University of Chicago Press (in English).
8. Darwall, S., Gibbard, A., Railton, P. (1997). *Moral discourse and practice: some philosophical approaches*. New York: Oxford University Press (in English).
9. Slyvka, S. S. (1999). Dukhovni zasady moralnoi kultury yurysta [Spiritual foundations of moral culture of a lawyer]. *Pravo Ukrainy – Law of Ukraine*, 2 (in Ukrainian).
10. Temchenko, V. I. (2006). Moral u profesiinii diialnosti OVS [Morality in the professional activity of internal affairs bodies]. *Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnogo universytetu vnutrishnikh sprav – Scientific Bulletin of the Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs*, 3 (29), 3–8 (in Ukrainian).
11. Slyvka, S. S. (1993). Moral i pravo v umovakh formuvannia pravovoi derzhavy [Morality and law in the conditions of the formation of a legal state]. *Visnyk Lvivskoho universytetu – Bulletin of Lviv University*. Ser. yuryd., 30, 104–105 (in Ukrainian).
12. Lutskyi, R. P. (2012). Spivvidnoshennia moralitapozytyvnohopravaztochkyzovoruzakhidnoievropeiskykh vchenykh-teoretykiv [Correlation of morality and positive law from the point of view of Western European theoreticians]. *Naukovo-informatsiinyi visnyk – Scientific and informative bulletin*. Ser. «Pravo», 5, 33–37 (in Ukrainian).
13. Busel, V. T. (uklad.) (2005). *Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy [A large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language]*. Kyiv; Irpin: Perun (in Ukrainian).
14. *Entsyklopediia suchasnoi Ukrainy [Encyclopedia of modern Ukraine]*. URL: <https://esu.com.ua/article-69220> (in Ukrainian).
15. Bandurka, O. M. (2001). *Profesiina etyka pratsivnykiv orhaniv vnutrishnikh sprav [Professional ethics of employees of internal affairs bodies]*. Kharkiv: NUVS (in Ukrainian).
16. Yevkhutysh, I. M. (2017). *Moral i pravo v systemi sotsialnykh uavlennia ta yikh mistse y rol u diialnosti Natsionalnoi politzii Ukrainy [Morality and law in the system of social ideas and their place and role in the activities of the National Police of Ukraine]: monohrafiia*. Lviv: LvDUVS (in Ukrainian).
17. Kravchuk, V. M. (2018). *Pravyla profesiinoi etyky u diialnosti prokuroriv [Rules of professional ethics in the activities of prosecutors]*. *Publichne pravo – Public Law*, 4, 23–29. URL: <https://www.publichnepravo.com.ua/files/32/3.pdf> (in Ukrainian).
18. Bylytsia, I. (2016). *Profesiina etyka prokurora yak riznovyd yurydychnoi etyky [Professional ethics of the prosecutor as a type of legal ethics]*. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnogo humanitarnogo universytetu – Scientific Bulletin of the International Humanitarian University*, 23 (in Ukrainian).
19. Bylytsia, I. O. (2016). *Rol profesiinoi etyky v diialnosti prokuroriv [The role of professional ethics in the activities of prosecutors]*. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/21916/> (in Ukrainian).
20. *Kodeks profesiinoi etyky ta povedinky prokuroriv [Code of professional ethics and conduct]* vid 27.04.2017. *Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy»* / VR Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001900-17#Text> (in Ukrainian).
21. *Pro prokuraturu: Zakon Ukrainy [Law of Ukraine on the Prosecutor's Office]* vid 14.10.2014 № 1697-VII. *Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy»* / VR Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text> (in Ukrainian).